

บทที่ 2

ทฤษฎี หลักการ แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องการจัดกิจกรรมอิสระในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ของโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยขอเสนอ ทฤษฎี หลักการ แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เรียงลำดับ ดังนี้

1. ความหมายของกิจกรรม
2. ความสำคัญของกิจกรรม
3. กิจกรรมในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น
4. กิจกรรมอิสระของผู้เรียน
5. บทบาทหน้าที่ของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ในการจัดกิจกรรมอิสระ
6. การเตรียมความพร้อมในการจัดกิจกรรมอิสระ
7. การดำเนินการจัดกิจกรรมอิสระ
8. การประเมินผลการจัดกิจกรรมอิสระ
9. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ความหมายของกิจกรรม

กระทรวงศึกษาธิการ (2528) ได้สรุปความหมายของกิจกรรมในหนังสือคู่มือการจัดกิจกรรมนักเรียนระดับมัธยมศึกษาไว้ 2 ลักษณะ คือ

1. กิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง กิจกรรมที่ครูจัดขึ้นเพื่อประกอบความเข้าใจในเนื้อหาสาระของบทเรียน ซึ่งผู้สอนอาจจะมีกิจกรรมบางอย่างเพื่อช่วยเสริมสร้างความเข้าใจในบทเรียนให้ดียิ่งขึ้น การจัดนี้อาจจะจัดในเวลาหรือนอกเวลาเรียน โดยมีครูผู้สอนรวมอยู่ด้วย

2. กิจกรรมนักเรียน หมายถึง การจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างประสบการณ์ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างกว้างขวาง

จาก "Dictionary of Education" ซึ่ง คาร์เตอร์ วี กูด (Carter V. Good, 1973) เป็นบรรณาธิการ ได้ให้ความหมายของกิจกรรมว่า กิจกรรม หมายถึง สถานการณ์การเรียนรู้อย่างกว้าง ๆ ซึ่งทำให้เด็กเกิดความเต็มใจที่จะได้ทำในสิ่งที่พึงพอใจ และสามารถบรรลุถึงจุดมุ่งหมายที่ตนปรารถนา ตามปกติแล้ว จะเกี่ยวข้องกับวิธีการสืบสอบ ประสบการณ์ และการศึกษาหาความรู้ในขอบเขต ปัญหาที่ต้องเผชิญและสถานการณ์ การเรียนรู้เหล่านี้จะไม่ปรากฏในการเรียนการสอนแบบเก่า

กระทรวงศึกษาธิการ (2533 ก) ได้สรุป ความหมายของกิจกรรม ในหนังสือคู่มือ การจัดกิจกรรมตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ไว้ว่า กิจกรรมที่กำหนดในโครงสร้างของ หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย หมายถึง การปฏิบัติงานร่วมกันของผู้เรียนเป็นกลุ่ม ๆ ตามความสนใจและความถนัด มิใช่กิจกรรมที่ครูจัดขึ้นเพื่อผู้เรียนในการ เรียนวิชาต่าง ๆ ซึ่งผู้เรียนจะต้องเรียนและสอบให้ผ่านตามเกณฑ์ที่กำหนด ทว่าเป็นการ ประกอบกิจกรรมร่วมกันโดยผู้เรียนช่วยกันคิด ช่วยกันทำและช่วยกันแก้ปัญหาอันจะเป็นการ ปลูกฝังลักษณะนิสัยที่ดี ในการอยู่ร่วมกันในสังคมประชาธิปไตย

จรินทร์ ธาณิรัตน์ (2518) ให้ความหมายของ กิจกรรม ไว้ว่า กิจกรรม หมายถึง สถานการณ์เรียนรู้ใด ๆ ที่เด็กได้กระทำด้วยความเต็มใจ ทั้งทางสมอง (Mental) และทางกาย (Physical) เพื่อเป็นการสนองความต้องการของผู้กระทำให้บรรลุถึงซึ่ง จุดหมาย เช่น การค้นคว้า แก้ปัญหา อภิปราย หรือการที่เด็กได้ใช้ส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย และสมองประกอบ ก็นับเป็นกิจกรรม

พจนานุกรม ฉบับบัณฑิตยสถาน (2525) อธิบายความหมาย กิจกรรมไว้ว่า กิจกรรม หมายถึง การที่ผู้เรียนปฏิบัติกรอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อการเรียนรู้

จากความหมายดังกล่าว สรุปได้ว่า กิจกรรม หมายถึง การจัดสถานการณ์ การเรียนรู้อันหลากหลายให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ต่าง ๆ ทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ กระตือรือร้นที่จะมีส่วนร่วมและสามารถบรรลุถึงจุดมุ่งหมายที่ต้องการได้

2. ความสำคัญของกิจกรรม

กิจกรรมมิใช่การสอนเนื้อหาสาระและมุ่งวัดผู้เรียนเท่านั้น แต่เป็นงานที่ผู้สอน จะต้องปลูกฝังและพัฒนานิสัยอันพึงประสงค์ให้แก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้แสดงออก

ซึ่งความสนใจ ความถนัดตามธรรมชาติ ความคิดสร้างสรรค์ ฯลฯ ด้วยเหตุนี้เอง จึงมี
ผู้ให้ความสำคัญของการจัดกิจกรรม ไว้ดังนี้

วิจิตร (ธีระกุล) วรุตบางกุล และ สุนิษฐา ธีระกุล (2523) ได้กล่าวถึง คุณค่า
และประโยชน์ของกิจกรรมที่มีต่อนักเรียน ดังนี้

1. เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงออก และได้แสดงความสามารถของตนเอง
อย่างเต็มที่
2. ค้นหาและฝึกฝนลักษณะของการเป็นผู้นำ ที่แอบแฝงอยู่ในตัวเด็กให้เด่นชัดขึ้น
3. เปิดโอกาสให้เด็กมีส่วนร่วมในการทำตนให้เป็นพลเมืองดี
4. เปิดโอกาสให้เด็กใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ทั้งแก่ตนเองและส่วนรวม
5. ส่งเสริมความคิดริเริ่ม และสร้างสรรค์ของเด็ก

วาริ ธีระจิตร (253๓) ได้กล่าวว่า กิจกรรม มีความสำคัญต่อการเรียนรู้
หลายประการ ดังต่อไปนี้

1. กิจกรรมช่วยสร้างความสนใจของเด็ก
2. กิจกรรมจะเปิดโอกาสให้นักเรียนประสบความสำเร็จ
3. กิจกรรมจะช่วยปลูกฝังความเป็นประชาธิปไตย
4. กิจกรรมจะช่วยปลูกฝังความรับผิดชอบ
5. กิจกรรมจะช่วยปลูกฝังและส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
6. กิจกรรมจะช่วยให้เด็กได้มีการเคลื่อนไหว
7. กิจกรรมจะช่วยให้เด็กได้รู้สึกสนุกสนาน
8. กิจกรรมช่วยให้เห็นความแตกต่างระหว่างบุคคล
9. กิจกรรมจะช่วยขยายความรู้และประสบการณ์ของเด็กให้กว้างขวาง
10. กิจกรรมจะช่วยส่งเสริมความงอกงามและพัฒนาการของเด็ก
11. กิจกรรมจะช่วยส่งเสริมทักษะ
12. กิจกรรมจะช่วยปลูกฝังเจตคติที่ดี
13. กิจกรรมจะช่วยให้เด็กเกิดความเข้าใจในบทเรียน

14. กิจกรรมจะส่งเสริมให้เด็กได้รู้จักทำงานเป็นหมู่
15. กิจกรรมจะช่วยส่งเสริมให้เด็กเกิดความซาบซึ้ง ความงามในเรื่องต่าง ๆ

กระทรวงศึกษาธิการ (2533 ก) ได้กล่าวถึง ประโยชน์ของกิจกรรมไว้ในคู่มือการจัดกิจกรรมตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ว่า เนื่องจาก ผู้เรียนมีธรรมชาติที่ต้องการจะอยู่ร่วมกันอยู่แล้ว และกลุ่มนั้นมักจะประกอบด้วย สมาชิกที่มีความสนใจที่ใกล้เคียงกัน โรงเรียนจึงควรใช้การรวมกลุ่มและหลังจากการรวมกลุ่มนั้น ไปในทางสร้างสรรค์และมีจุดหมาย โดยอาศัยกิจกรรมเป็นเครื่องมือ การจัดให้มีกิจกรรมที่สนใจร่วมกัน จะทำให้เกิดประโยชน์แก่ผู้เรียน หลายประการ เช่น

1. ได้ค้นพบความสนใจและความถนัดที่แท้จริงของตนเอง ซึ่งทำให้เกิดความเข้าใจในตนเอง
2. ได้ค้นพบว่าตนเหมาะสมกับบทบาทใดในกลุ่ม และยอมรับในบทบาทใดในกลุ่ม และยอมรับในบทบาทนั้น
3. ทำให้รักและผูกพันกับโรงเรียน รู้จักช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน
4. ฝึกนิสัยที่ดีของการอยู่ในสังคม เช่น การยอมรับผู้อื่น ความอดทน และการถ่อมน้ำใจกัน

ทีโอดอร์ คาล์ทซูนิส (Theodore Kaltiesounis, 1979) ได้อธิบายประโยชน์ของกิจกรรม ไว้ว่า "กิจกรรมจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดมโนทัศน์ กระจำงค่านิยมหรือความรู้สึกและได้ใช้ทักษะ เพราะผู้เรียนได้มีโอกาสแสดงความสามารถและเลือกกระทำในสิ่งที่ตนพึงพอใจ"

จากคุณค่าและประโยชน์ของกิจกรรมดังกล่าว จึงถือเป็นหน้าที่ของโรงเรียนที่จะต้องจัดกิจกรรมให้ตอบสนองความต้องการของนักเรียน เพราะกิจกรรมที่ดีจะช่วยส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ หลายด้าน คือ พุทธนิสัย เจตณีนิสัยและทักษะนิสัย ซึ่งผู้เรียนสามารถนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อตนเองและสังคม

3. กิจกรรมในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) กำหนดให้ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมเป็นส่วนที่เสริมความรู้และประสบการณ์เพิ่มเติมจากการเรียนวิชาต่าง ๆ เพื่อให้รู้จักและเข้าใจตนเอง เสริมการพัฒนาศักยภาพและลักษณะนิสัย ให้มีความรับผิดชอบ มีความสามัคคี มีระเบียบวินัย รู้จักช่วยเหลือผู้อื่น และรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ โดยกำหนดให้ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรม 3 ประเภท ดังปรากฏในตารางโครงสร้างหลักสูตร

1. กิจกรรมตามระเบียบว่าด้วยการจัดกิจกรรมในสถานศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ คือ กิจกรรมลูกเสือ - เนตรนารีหรือยุวกาชาดหรือผู้นำหญิงประโยชน์ จำนวน 1 คาบต่อสัปดาห์ต่อภาค และกิจกรรมอื่น ๆ อีก 1 คาบต่อสัปดาห์ต่อภาค
2. กิจกรรมแนะแนว หรือกิจกรรมแก้ปัญหา หรือกิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้ จำนวน 1 คาบต่อสัปดาห์ต่อภาค
3. กิจกรรมอิสระของผู้เรียน จำนวน 2 คาบต่อสัปดาห์ต่อภาค

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

โครงสร้างหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น

กลุ่มวิชา	จำนวนคาบต่อสัปดาห์ต่อภาค								
	ม. 1			ม. 2			ม. 3		
	บังคับ		เลือก	บังคับ		เลือก	บังคับ		เลือก
	แกน	เลือก	เสรี	แกน	เลือก	เสรี	แกน	เลือก	เสรี
1. ภาษา									
1.1 ภาษาไทย	4	-		4	-		4	-	
1.2 ภาษาต่างประเทศ	-	-		-	-		-	-	
2. วิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์									
2.1 วิทยาศาสตร์	3	-		3	-		3	-	
2.2 คณิตศาสตร์	3	-		3	-		-	-	
3. สังคมศึกษา	2	2		2	2		2	2	
4. พัฒนาบุคลิกภาพ			10			10			13
4.1 พลานามัย	1	2		1	2		1	2	
4.2 ศิลปศึกษา	1	-		1	-		1	-	
5. การงานและอาชีพ									
5.1 การงาน	-	2		-	2		-	2	
5.2 อาชีพ	-	-		-	-		-	-	
รวม	14	6	10	14	6	10	11	6	13
	30			30			30		

กลุ่มวิชา	จำนวนคาบต่อสัปดาห์ต่อภาค								
	ม. 1			ม. 2			ม. 3		
	บังคับ		เลือก	บังคับ		เลือก	บังคับ		เลือก
	แกน	เลือก	เสรี	แกน	เลือก	เสรี	แกน	เลือก	เสรี
กิจกรรม									
1. กิจกรรมตามระเบียบกระทรวง ศึกษาธิการว่าด้วยการจัดกิจกรรม ในสถานศึกษา สังกัดกระทรวง ศึกษาธิการ									
1.1 กิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารี หรือยุวกาชาดหรือผู้บำเพ็ญ ประโยชน์	1		1			1			
1.2 กิจกรรมอื่น ๆ	1		1			1			
2. กิจกรรมแนะแนว หรือกิจกรรม แก้ปัญหา หรือกิจกรรมพัฒนา การเรียนรู้	1		1			1			
3. กิจกรรมอิสระของผู้เรียน	2		2			2			
รวมทั้งหมด	35		35			35			

4. กิจกรรมอิสระของผู้เรียน

กิจกรรมอิสระเป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนปฏิบัติตามความสนใจ และความต้องการของตนเอง นักเรียนสามารถวางแผนปฏิบัติกิจกรรมในคาบอิสระที่โรงเรียนกำหนดไว้ และกิจกรรมที่ทำนั้นต้องอยู่ภายใต้ระเบียบ ว่าด้วยการจัดกิจกรรมนักเรียนของโรงเรียน ซึ่งหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา (2534) ได้ระบุลักษณะของกิจกรรมอิสระไว้ ดังนี้

1. จัดอยู่ในคาบเวลาว่าง
2. เป็นกิจกรรมตามความสนใจและความต้องการของนักเรียน
3. นักเรียนเป็นผู้เสนอกิจกรรมและดำเนินการจัดกิจกรรมเอง
4. เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของผู้เรียน
5. โรงเรียนมีหน้าที่จัดเตรียมอุปกรณ์และเครื่องอำนวยความสะดวกให้
6. อยู่ในดุลยพินิจหรือความเห็นชอบของผู้บริหารโรงเรียน

ส่วนแนวดำเนินการในการจัดกิจกรรมอิสระของผู้เรียนนั้น กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2533 ก) ได้กำหนดแนวดำเนินการในการจัดกิจกรรมอิสระ ไว้ว่า โรงเรียนควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เสนอกิจกรรม และดำเนินการจัดกิจกรรมตามความสนใจและความต้องการของนักเรียนเอง โดยโรงเรียนมีหน้าที่จัดปัจจัยต่าง ๆ ให้เอื้ออำนวย เช่น บุคลากร สถานที่ งบประมาณ เป็นต้น ในการจัดระบบงานให้มีประสิทธิภาพ สิ่งที่สำคัญที่สุด คือ บุคลากร ซึ่งต้องประกอบด้วยหลายฝ่าย ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้าหมวดกิจกรรม ครูที่ปรึกษากิจกรรม นักเรียน ตลอดจนผู้ปกครอง จึงควรมีการกำหนดบทบาทหน้าที่ให้ชัดเจน

5. บทบาทหน้าที่ของบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการจัดกิจกรรมอิสระ

กรมสามัญศึกษา (2534) ได้กำหนดบทบาท หน้าที่ของบุคลากรในการดำเนินการจัดกิจกรรมอิสระ ไว้ดังนี้

ผู้บริหารโรงเรียน มีบทบาท หน้าที่ ดังนี้

1. กำหนดนโยบายของโรงเรียนในการจัดกิจกรรมให้ชัดเจน
2. กำหนดระเบียบ ข้อบังคับว่าด้วยการจัดกิจกรรม
3. ให้ความเห็นชอบในความเหมาะสมของกิจกรรม

4. แต่งตั้งกรรมการดำเนินงาน
5. จัดสรรงบประมาณสนับสนุน
6. จัดอาคารสถานที่ ที่เหมาะสมให้
7. ติดตาม ดูแล ให้ขวัญและกำลังใจ
8. รวบรวมความคิดเห็น ข้อเสนอแนะของทุกฝ่ายเพื่อประเมินผลการจัดกิจกรรม และนำไปสู่การปรับปรุงงานต่อไป

หัวหน้าหมวดกิจกรรม มีบทบาท หน้าที่ ดังนี้

1. สืบหาข้อมูลเกี่ยวกับความถนัดของครูที่ปรึกษา
2. สืบหาความสนใจและความต้องการ และจำนวนนักเรียนที่เลือกกิจกรรม
3. วางแผนในการสนับสนุนการดำเนินงานตามโครงการ
4. จัดประชุมสัมมนาครูที่ปรึกษากิจกรรมให้เข้าใจจุดมุ่งหมาย และมีทัศนคติที่ดีต่อการจัดกิจกรรม
5. เสนอแผนในการจัดประชุมครูที่ปรึกษากิจกรรม เพื่อปรึกษาหารือในระหว่างการดำเนินการจัดกิจกรรม อย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง
6. กำหนดระยะเวลาและสถานที่ สำหรับดำเนินการจัดกิจกรรม
7. พิจารณาและแสดงความคิดเห็น เกี่ยวกับแผนการจัดกิจกรรมที่นักเรียนส่งมา
8. ประสานงานระหว่างผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้บริหาร ครูที่ปรึกษา ผู้ปกครอง และสถานประกอบการ
9. ควบคุมการดำเนินการจัดกิจกรรมทุกรายการ ให้อยู่ในระเบียบข้อบังคับของโรงเรียน
10. รวบรวมผลรายงานการจัดกิจกรรมของนักเรียนเสนอผู้บริหารโรงเรียน

ครูที่ปรึกษากิจกรรมอิสระ มีบทบาท หน้าที่ ดังนี้

1. สร้างความตระหนัก และช่วยให้นักเรียนเกิดทักษะในการวางแผนบริหารเวลา เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่นักเรียนและสังคม
2. รวบรวมแผนงาน/โครงการเพื่อส่งให้หัวหน้าหมวดกิจกรรม
3. อำนวยความสะดวกแก่นักเรียนในการเลือกตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน

4. ส่งเสริมให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระในการปฏิบัติกิจกรรม
5. เป็นที่ปรึกษาช่วยเหลือแนะนำ ในการทำกิจกรรมของสมาชิกอย่างใกล้ชิด เพื่อให้การปฏิบัติกิจกรรม เป็นไปตามจุดประสงค์ของการจัดกิจกรรม
6. ประสานงานกับหัวหน้าหมวดกิจกรรม และครู-อาจารย์ในโรงเรียน เพื่อให้กิจกรรมดำเนินไปด้วยความราบรื่น

นักเรียน มีบทบาท หน้าที่ ดังนี้

1. สำรวจความสนใจ ความต้องการของตนเอง หรือหาเพื่อนผู้สนใจ เพื่อรวมกลุ่มจัดกิจกรรม
2. เลือกครูที่ปรึกษาที่ใกล้ชิด หรือสามารถให้คำแนะนำ ในการดำเนินการจัดกิจกรรม
3. วางแผนการปฏิบัติกิจกรรม ทั้งระยะยาวและระยะสั้น
4. ปฏิบัติกิจกรรมตามแผน ที่กำหนดไว้อย่างสม่ำเสมอ โดยบริหารเวลา เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อตนเองและส่วนรวม
5. สรุปและประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรมของตนเองหรือของกลุ่ม เพื่อให้เกิดความชื่นชมและภาคภูมิใจ
6. รายงานผลการประเมินการปฏิบัติงานของตนเองหรือของกลุ่มให้ครูที่ปรึกษา และหัวหน้าหมวดกิจกรรมทราบ เพื่อปรับปรุงและพัฒนาให้ดีขึ้น

ผู้ปกครองและสถานประกอบการ มีบทบาท หน้าที่ ดังนี้

1. ผู้ปกครองรับทราบและอนุญาตในการปฏิบัติกิจกรรมนอกสถานศึกษา ของนักเรียน
2. ในกรณีที่นักเรียนเลือกปฏิบัติกิจกรรม ในสถานประกอบการ ต้องได้รับอนุญาตจากผู้ปกครอง สถานประกอบการและสถานศึกษา

6. การเตรียมความพร้อมในการจัดกิจกรรมอิสระ

1) การกำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์ของกิจกรรม

กรมสามัญศึกษา (2534) กล่าวถึง นโยบายการศึกษาเพื่อพัฒนาบุคคล ว่า "เร่งปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ให้ผู้เรียนมีความรู้ มีนิสัยรักการอ่าน คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาได้ มีสุขภาพพลานามัยสมบูรณ์ ำรง ร่า เรืองแจ่มใส มีศีลธรรม มีคุณธรรม จริยธรรม มีวินัย รับผิดชอบ ชยัน ประหยัด พึ่งตนเองได้ สามารถทำงานเป็นกลุ่มและหมู่คณะ มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรม สงวนรักษาและพัฒนาสิ่งแวดล้อม และสามารถเป็นผู้นำท้องถิ่นได้ รวมทั้งมีความสำนึกในความเป็นคนไทยและมีส่วนร่วมในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข" โดยมีมาตรการ ดังนี้

ข้อ 2 ส่งเสริมให้โรงเรียนจัดกิจกรรม บรรยากาศและสิ่งแวดล้อมให้ผู้เรียนมีสุขภาพพลานามัยสมบูรณ์ ละเว้นสิ่งเสพติด การออกกำลังกาย การใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ รักและสนใจการศึกษา ำรง ร่า เรืองแจ่มใส มีวินัยและความรับผิดชอบต่อ ศีลธรรม คุณธรรมและจริยธรรม ...

สำหรับวัตถุประสงค์ของกิจกรรมนั้น กรมสามัญศึกษา (2534) ได้กำหนด วัตถุประสงค์อันเป็นคุณลักษณะที่หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) มุ่งหวังที่จะให้เกิดในการจัดกิจกรรม ดังนี้

1. เสริมประสบการณ์เพิ่มเติมจากการเรียนวิชาต่าง ๆ ตามความพอใจ
2. รู้จักคิดเป็นระบบ ริเริ่ม สร้างสรรค์
3. ปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม
4. รู้จักเข้าใจตนเอง
5. พัฒนาบุคลิกภาพ ลักษณะนิสัย
6. มีคุณธรรมเพื่อส่วนรวม
7. รู้จักใช้เวลาให้เป็นประโยชน์
8. ภูมิใจในความเป็นไทย อันมีชาติ ศาสน์ กษัตริย์
9. ปลุกฝังลักษณะนิสัยที่ดี ในการอยู่ร่วมกันในสังคมประชาธิปไตย

นอกจากนี้ กระทรวงศึกษาธิการ (2533 ก) ยังได้กล่าวถึงจุดประสงค์ของ
กิจกรรมในโรงเรียนไว้ในคู่มือการจัดกิจกรรมตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ในหลักสูตร
มัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)
ดังนี้

1. เพื่อส่งเสริมความรู้ และประสบการณ์เพิ่มเติมจากการเรียนวิชาต่าง ๆ
2. เพื่อให้รู้จักและเข้าใจตนเอง สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมได้
3. เพื่อส่งเสริมพัฒนาบุคลิกภาพ ลักษณะนิสัย ให้มีความรับผิดชอบ มีความสามัคคี
มีระเบียบวินัย มีความริเริ่ม สร้างสรรค์ รู้จักช่วยเหลือผู้อื่น และรู้จักใช้เวลาให้เป็น
ประโยชน์
4. เพื่อให้มีความจงรักภักดี ต่อสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และ
เลื่อมใสในการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

เอกชัย กี่สุขพันธ์ (2528) กล่าวถึง วัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมนักเรียนดังนี้

1. เป็นการเตรียมนักเรียนให้อยู่ในสังคมประชาธิปไตย
2. ส่งเสริมให้ความสนใจของนักเรียนได้รับการตอบสนอง
3. ช่วยให้การเรียนการสอนตามหลักสูตรมีความสมบูรณ์ขึ้น
4. ช่วยให้นักเรียนได้ค้นพบความถนัด ความสนใจ ความสามารถของตนเอง
5. เพื่อเสริมสร้างให้นักเรียน ได้ฝึกความเป็นผู้นำและผู้ติดตามที่ดีในการทำงาน
เป็นหมู่คณะ
6. ช่วยให้นักเรียนมีความเชื่อมั่นในตนเอง เพราะมีโอกาสทำกิจกรรมด้วย
ตนเอง และได้แสดงความสามารถให้เป็นที่ยอมรับ ในการจัดกิจกรรมนักเรียน
7. เพื่อเสริมสร้างความเป็นระเบียบวินัย ให้กับนักเรียน
8. เพื่อให้เกิดความสามัคคีในหมู่คณะ ให้นักเรียนมีความรักในสถาบันและภูมิใจ
ในสถาบัน
9. ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์
10. เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างครูกับนักเรียน นักเรียนกับนักเรียน
และโรงเรียนกับชุมชน
11. สนับสนุนให้นักเรียนรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

ระดับ นิลพังกา (2524) กล่าวถึง จุดประสงค์ของการจัดกิจกรรมไว้ ดังนี้

1. เพื่อสนองความต้องการทางจิตวิทยา
2. เพื่อเป็นการเตรียมเด็ก ให้ดำรงชีวิตในสังคมประชาธิปไตย
3. เพื่อเสริมสร้างการรู้จักนำตนเองและบังคับตนเองได้
4. เพื่อสำรวจพัฒนาความสนใจ และความถนัดของแต่ละบุคคล
5. เพื่ออบรมและสั่งสอนให้เด็กเป็นคนดี มีศีลธรรมดี
6. เพื่อชักจูงและแนะนำเด็ก ให้รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
7. เพื่อให้เด็กสนใจกับกิจกรรมของโรงเรียนให้มากขึ้น
8. เพื่อช่วยให้หลักสูตรสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ช่วยให้บรรลุวัตถุประสงค์ทางการศึกษา

อย่างแท้จริง

9. เพื่อก่อให้เกิดวินัยที่ดี ส่งเสริมให้เคารพข้อบังคับต่าง ๆ ในสังคมที่ตนอยู่ และวางตนดีในสังคม

10. เพื่อสั่งสอนให้มีการร่วมมือกันในวงสังคม
11. ในด้านการปรับตัวของนักเรียน ทำให้รู้จักวิธีทำงานเป็นกลุ่ม
12. เพื่อทำให้เด็กมีความสมบูรณ์ ทั้งทางกายและทางใจ
13. เพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดี ระหว่างครู-อาจารย์กับนักเรียน
14. เพื่อเตรียมตัวเด็กให้เป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว

ในเรื่องวิธีการกำหนดวัตถุประสงค์ที่ดีนั้น เอกชัย กี่สุขพันธ์ (2533) ได้กล่าวถึง การใช้หลัก SMART ดังนี้

Specific	มีความชัดเจนเข้าใจง่าย
Measurable	สามารถวัดได้
Agreement	มีความเห็นร่วมกัน รับรู้และเข้าใจตรงกัน
Realistic	มีความเป็นไปได้ปฏิบัติได้
Time frame	มีการกำหนดระยะเวลาที่ชัดเจน และแน่นอน

ซึ่งสอดคล้องกับกรมสามัญศึกษา (2530) ได้กล่าวว่า ลักษณะวัตถุประสงค์ที่ดี ต้องคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้ คือ เป็นไปได้ (Sensible) วัดได้ (Measureable) ระบุสิ่งที่ต้องการได้ (Attainable) มีเหตุผล (Resonable) มีขอบเขตเวลาดำเนินการ (Time)

*

2) การเตรียมบุคลากร

สมาน รั้งสิโยภฤกษ์ (2526) กล่าวถึง การวางแผนการใช้บุคลากร หรือ กำลังคน ว่าเป็นการวางแผน เพื่อให้มีการใช้กำลังคนที่มีอยู่ในหน่วยงานให้ได้ประโยชน์สูงสุด โดยจัดดำเนินการ ดังนี้

1. สืบหาและประเมิน ความรู้ ความสามารถของกำลังคนที่มีอยู่
2. พัฒนาหรือฝึกอบรมกำลังคนที่มีอยู่ให้มีสมรรถภาพสูงสุด
3. ใช้กำลังคนที่มีอยู่ให้เหมาะสมกับความรู้ ความสามารถของแต่ละคน

การจัดครูผู้ทำหน้าที่ปรึกษากิจกรรมอิสระ

กรมสามัญศึกษา (2534) ได้ให้แนวการจัดครู ไว้ในหนังสือคู่มือการจัดกิจกรรมนักเรียนว่า การจัดครูที่ปรึกษากิจกรรมอิสระ อาจจัดได้ ดังนี้

1. จัดครูที่ปรึกษาเพื่อทำหน้าที่ ดังนี้
  - 1) ประเมินผล
  - 2) สืบหาข้อมูล
  - 3) ให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการเลือก การวางแผน การบริหารเวลา
2. จัดครูรับผิดชอบกิจกรรมตามจุดต่าง ๆ ที่นักเรียนปฏิบัติ เช่น บริเวณห้องสมุด ห้องโสตฯ เพื่อให้ความสะดวก ให้คำปรึกษาและรับทราบผลการปฏิบัติกิจกรรม

3) การจัดงบประมาณ

กระทรวงศึกษาธิการ (2533 ก) กล่าวถึง งบประมาณในการจัดกิจกรรมว่า อาจได้มาจากเงินประเภทต่าง ๆ ที่ทางโรงเรียนหรือสถานศึกษา จัดสรรมาให้ คือ

1. เงินบำรุงการศึกษา
2. เงินบริจาคเพื่อวัตถุประสงค์
3. เงินสนับสนุนจากหน่วยงานของโรงเรียน เช่น สหกรณ์ร้านค้าของโรงเรียน
4. เงินสนับสนุนจากหน่วยงานนอกโรงเรียน เช่น สมาคมศิษย์เก่าของโรงเรียน สมาคมผู้ปกครองและครู

นอกจากนี้ เกี่ยวกับด้านการเงินของการจัดกิจกรรมในสถานศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ได้มีระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการจัดกิจกรรมในสถานศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ลงวันที่ 29 ธันวาคม พ.ศ. 2532 ในข้อ 4.1๒ ว่า "ให้สถานศึกษาควบคุม เรื่อง การจ่ายเงินหรือพัสดุของอื่น ๆ ให้เป็นการประหยัดและเป็นไปตามระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อความมั่นคงและปลอดภัยของชาติ"

ในการเตรียมการ เพื่อจัดกิจกรรมอิสระนั้น นอกจากจะต้องกำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์ไว้ชัดเจน เตรียมบุคลากรรับผิดชอบ และงบประมาณที่จะใช้ในการจัดกิจกรรมแล้ว องค์ประกอบที่สำคัญ ที่จะทำให้การดำเนินการจัดกิจกรรมมีประสิทธิภาพ คือ การเตรียมการด้านสถานที่ วัสดุอุปกรณ์

4) การจัดสถานที่วัสดุอุปกรณ์

สถานที่ สื่อ วัสดุอุปกรณ์ เป็นองค์ประกอบสำคัญอย่างหนึ่งที่จะช่วยให้การจัดกิจกรรมดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารโรงเรียน มีหน้าที่ในการบริหารการใช้สถานที่และให้บริการวัสดุอุปกรณ์ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด

กรมสามัญศึกษา (2534) กล่าวถึง การเตรียมการด้านสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ ว่า กิจกรรมอิสระของผู้เรียนมุ่งเน้นเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเลือกปฏิบัติกิจกรรมได้หลากหลาย ตามความถนัด ความสนใจของผู้เรียน โรงเรียนจึงควรให้การสนับสนุนด้านอาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ อาจทำได้วิธี ดังต่อไปนี้

1. รวบรวมข้อมูลกลุ่มกิจกรรมอิสระ
2. กำหนดตารางการใช้สถานที่
3. จัดระบบบริการให้ยืมอุปกรณ์

ในเรื่องการพิจารณาองค์ประกอบของสถานที่นั้น ปรีญา อังสุสิงห์ (2521) เสนอไว้ว่า ควรพิจารณาในเรื่องความเพียงพอ เช่น ม้านั่ง มีเพียงพอหรือไม่ ความเหมาะสมของสถานที่ในการจัดกิจกรรม เช่น จัดกิจกรรมได้ง่ายเมื่อมีการตัดแปลงความปลอดภัยของสถานที่ เช่น พื้นที่มีลักษณะไม่ลื่น อาคารมีความมั่นคงมีสิ่งแวดล้อมถูกสุขลักษณะ มีความสะดวกในการเคลื่อนย้ายเดินทางของนักเรียน ความยืดหยุ่นของสถานที่ สามารถจัดใช้กิจกรรมได้หลายอย่าง ให้มีบริเวณที่ใช้ได้มากที่สุด

5) การจัดนักเรียน

ภารกิจหลักของโรงเรียน คือ การประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ต่าง ๆ เพื่อเป็นพื้นฐานในการพัฒนาสติปัญญา และลักษณะนิสัยอันดีงามแก่นักเรียน เพื่อการเป็นพลเมืองดีของประเทศไทยไปภายภาคหน้า นอกจากนี้เป็นแหล่งให้ความรู้แล้ว โรงเรียนยังเป็นที่รวมของเด็กในวัยที่ต้องการเป็นส่วนหนึ่งของหมู่คณะ เด็กที่กำลังจะเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม มีความต้องการเพื่อนที่จะรวมกลุ่ม ทำตามกลุ่ม โรงเรียนจึงต้องสนองความต้องการนี้ และใช้โอกาสหล่อหลอมปรุงแต่งเด็ก ให้เป็นไปในทางที่ถูกที่ควร

การจัดนักเรียนในกิจกรรมอิสระ มีวัตถุประสงค์ เพื่อ

1. รับการปฐมนิเทศ
2. วางแผนตามตารางการวางแผนที่โรงเรียนกำหนดและเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา
3. ปฏิบัติตามแผนในคาบกิจกรรมอิสระที่โรงเรียนกำหนด
4. ทำแบบตามข้อ 2 ให้ครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมอิสระตามจุดต่าง ๆ

ที่นักเรียนปฏิบัติรับทราบ

กรณีที่นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมที่บ้าน หรือสถานประกอบการ ผู้ปกครอง หรือเจ้าของสถานประกอบการ ควรรับทราบการปฏิบัติของนักเรียนด้วย

7. การดำเนินการจัดกิจกรรมอิสระ

1) การวางแผนกิจกรรม

กรมสามัญศึกษา (2534) ได้เสนอขั้นตอนของการวางแผนกิจกรรมไว้ดังนี้

1. วางแผนการปฏิบัติงานกิจกรรม
2. เสนอแผนงาน/โครงการ และรายละเอียดประกอบ ให้ครูที่ปรึกษากิจกรรมได้พิจารณาตรวจสอบ แล้วนำเสนอหัวหน้าหมวดกิจกรรม เพื่อขออนุมัติจากผู้บริหาร

3. กำหนดปฏิทินปฏิบัติงานตามแผนงาน/โครงการ ที่ได้รับอนุมัติ

4. ปฏิบัติกิจกรรมตามแผนและปรับปรุงแก้ไข

5. ประเมินผลการปฏิบัติงานตามแผนงาน/โครงการ

6. ประเมินผลรวม จัดทำรายงานเสนอครูที่ปรึกษากิจกรรม

นอกจากนี้ กรมสามัญศึกษา (2534) ยังได้เสนอแนะเกี่ยวกับแผนการปฏิบัติกิจกรรมอิสระของนักเรียนไว้ดังนี้

1. ให้นักเรียนวางแผนการปฏิบัติกิจกรรมอิสระของตนเองให้ครบ 18 สัปดาห์
2. กรณีที่นักเรียนประสงค์จะใช้คาบกิจกรรมอิสระปฏิบัติกิจกรรมร่วมกับเพื่อนให้วางแผนร่วมกันเป็นกลุ่ม
3. กรณีที่นักเรียนวางแผนไปปฏิบัติกิจกรรมที่บ้านหรือสถานประกอบการให้ผู้ปกครองหรือเจ้าของกิจการสถานประกอบการลงนามรับทราบ
4. ให้นักเรียนจัดทำแผนปฏิบัติกิจกรรม 2 ฉบับ เก็บไว้กับตนเองและมอบให้ครูที่ปรึกษา 1 ฉบับ

2) การดำเนินกิจกรรม

วัตถุประสงค์สำคัญประการหนึ่ง ของการจัดกิจกรรมอิสระ คือ ให้นักเรียน ได้รู้จักวางแผน บริหารเวลา การจัดการเกี่ยวกับตัวเอง ทั้งนี้เพื่อนำไปสู่การพัฒนาตนเอง สังคม และประเทศชาติ (กรมสามัญศึกษา, 2534) ดังนั้น การดำเนินกิจกรรมต้องเป็นการส่งเสริมพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของนักเรียน ดังนี้

1. เสริมประสบการณ์เพิ่มเติมจากการเรียนวิชาต่าง ๆ ตามความสนใจ
2. รู้จักคิดเป็นระบบ ริเริ่มสร้างสรรค์
3. ปรับตัวเองเข้ากับสิ่งแวดล้อม
4. รู้จักและเข้าใจตนเอง
5. พัฒนาบุคลิกภาพ ลักษณะนิสัย
6. มีคุณธรรมเพื่อส่วนรวม
7. รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
8. ภูมิใจในความเป็นไทย อันมี ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์
9. ปลูกฝังลักษณะนิสัยที่ดีในการอยู่ร่วมกันในสังคม ประชาธิปไตย

(กรมสามัญศึกษา, 2534)

บุคคลที่มีบทบาทสำคัญที่จะทำให้การดำเนินกิจกรรมอิสระ เป็นไปตามที่หลักสูตรมุ่งหวัง คือ ครูที่ปรึกษากิจกรรม ซึ่งต้องคำนึงอยู่เสมอว่าทำหน้าที่เป็นเพียงที่ปรึกษา

สร้างความตระหนัก ยั่วยุ ให้นักเรียนเกิดทักษะในการวางแผน บริหารเวลา การปฏิบัติกิจกรรม เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ตัวนักเรียนเองและสังคม และเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมนักเรียนเกิดความชื่นชม และภูมิใจในผลงานของตนเอง

สำหรับการจัดคาบอิสระนั้น โรงเรียนสามารถจัดได้หลายรูปแบบ แล้วแต่สภาพความพร้อมของโรงเรียน ซึ่งอาจจัดคาบอิสระ (กรมสามัญศึกษา, 2534) ได้ดังนี้

1. จัดตามแนวตั้ง คือ จัดคละกัน ได้ดังนี้
  - 1) มัธยมศึกษาตอนต้นทุกระดับ
  - 2) มัธยมศึกษาตอนปลายทุกระดับ
  - 3) มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลายคละกันทุกระดับ
2. จัดตามแนวนอน คือ จัดเฉพาะระดับชั้น อาจจัดโดย
  - 1) จัดทีละระดับชั้นตามความเหมาะสม
  - 2) จัดทีละชั้น ส่วนคาบเวลาขึ้นอยู่กับตารางเรียนของโรงเรียน

3) การรายงานผลการประเมินตนเองของนักเรียน

เนื่องจากการจัดกิจกรรมอิสระของผู้เรียน ไม่มีการประเมินผลผ่านหรือไม่ผ่าน แต่โรงเรียนควรให้นักเรียนรายงานผลเพื่อให้นักเรียนได้มีโอกาสแสดงผลงานที่ตนเอง ปฏิบัติให้เกิดความชื่นชมและภาคภูมิใจ เพราะนักเรียนเป็นศูนย์กลาง เป็นส่วนสำคัญที่สุดที่หลักสูตรมุ่งหวัง เกี่ยวกับเรื่องนี้ กรมสามัญศึกษา (2534) ได้จำแนกพฤติกรรมบ่งชี้ของนักเรียน สำหรับพัฒนาและประเมินผลไว้ดังนี้

1. บอกถึงข้อดี ข้อบกพร่อง อุปสรรคที่พบในการปฏิบัติงานแต่ละขั้นตอน
2. เสนอแนวทางในการแก้ไขข้อบกพร่อง หรืออุปสรรคของการปฏิบัติแต่ละขั้นตอน
3. นำแนวทางและวิธีการปรับปรุงหรือแก้ไขมาปฏิบัติ
4. สรุปผลการดำเนินงานทั้งหมด
5. นำผลของความสำเร็จในการปฏิบัติงานเปรียบเทียบกับเป้าหมาย
6. นำผลที่ได้จากการปฏิบัติงานไปเผยแพร่ให้ผู้อื่นรับทราบด้วยความเต็มใจ

4) การนิเทศติดตามผล

สมบัติ จันทเกษม (2524) ให้ความหมาย คำว่า "การนิเทศ" แปลว่า การให้ความช่วยเหลือ แนะนำหรือปรับปรุง ดังนั้น การนิเทศการจัดกิจกรรมนักเรียนน่าจะหมายถึงการให้ความช่วยเหลือ แนะนำหรือปรับปรุง เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมนักเรียน และจุดมุ่งหมายสำคัญของการติดตามผล เพื่อเป็นการติดตาม ดูแล และช่วยเหลือ สนับสนุน ให้งานเป็นไปตามแผน หรือโครงการที่กำหนดไว้ รวมทั้งช่วยแก้ไขปัญหา อุปสรรคต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นในช่วงของการปฏิบัติงาน

การนิเทศติดตามผล เป็นกระบวนการส่งเสริม ติดตาม แนะนำ และพัฒนา ให้อุคลากรสามารถใช้หลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ และจัดกิจกรรมได้ตรงตามหลักการ จุดหมายของหลักสูตร (กรมสามัญศึกษา, 2535) ผู้นิเทศติดตามผลการใช้หลักสูตรใน โรงเรียนเป็นบุคลากรสำคัญที่จะทำให้งานการใช้หลักสูตรดำเนินไปอย่างราบรื่นและได้ผล ผู้นิเทศดังกล่าว คือ ผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้าหมวด หรือบุคลากรหลักแต่ละกลุ่มงาน ซึ่งจะต้องวางแผน ตลอดจนใช้เทคนิควิธีการและระบบงานนิเทศภายในผลักดันให้อุคลากร เกิดความตระหนัก เห็นความสำคัญว่ามีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาตนเอง และพัฒนางานอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง

เพื่อให้โรงเรียนสามารถจัดระบบการนิเทศติดตามผลได้อย่างมีประสิทธิภาพ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2533) ได้เสนอแนวทาง วิธีการ และกิจกรรมการ พัฒนางานอย่างมีขั้นตอน ตามลักษณะกระบวนการพัฒนาตนเองเชิงระบบ ดังนี้

1. ตระหนักว่าต้องมีการพัฒนา
2. วิเคราะห์หาจุดที่จะต้องพัฒนา
3. หาวิธีการใหม่ ๆ ในการพัฒนา
4. ดำเนินการพัฒนา
5. ประเมินผลพัฒนา
6. สร้างความภูมิใจในผลงาน

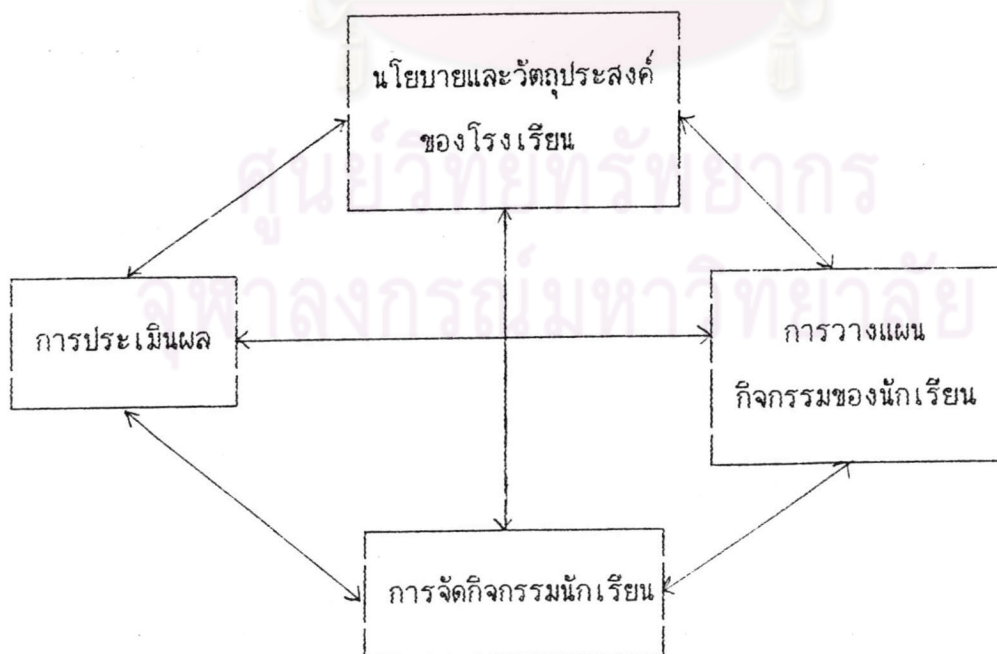
8. การประเมินผลการจัดกิจกรรมอิสระ

องค์ประกอบในการประเมิน

เอกชัย กี่สุขพันธ์ (2528) ให้ความเห็น เกี่ยวกับการประเมินผลกิจกรรมนักเรียนไว้ว่า "การประเมินผลกิจกรรมนักเรียนแต่ละประเภท ย่อมแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ในการจัดกิจกรรมนักเรียนนั้น ๆ" และกล่าวถึง องค์ประกอบในการประเมินไว้ ดังนี้ ว่า การประเมินผลอาจประเมินองค์ประกอบ ได้ 4 ด้าน ดังนี้

1. นโยบายและวัตถุประสงค์ของโรงเรียนเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมนักเรียน
2. การวางแผนการจัดกิจกรรมของนักเรียน
3. การจัดกิจกรรมของนักเรียน
4. การประเมินผลการจัดกิจกรรมของนักเรียนแต่ละประเภท

การจัดกิจกรรมนักเรียนในโรงเรียนจะประสบผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับนโยบายและวัตถุประสงค์ของโรงเรียน ที่มีต่อการจัดกิจกรรมของนักเรียน เพราะนโยบายจะเป็นตัวกำหนดทิศทางของกิจกรรมนักเรียน ดังแผนภูมิ

จุดมุ่งหมายของการประเมินกิจกรรมที่สำคัญ ประการหนึ่ง คือ เพื่อพัฒนาพฤติกรรมของนักเรียน ซึ่งกรมสามัญศึกษา (2534) ได้ให้แนวทางการสังเกตพฤติกรรมนักเรียนไว้ในหนังสือคู่มือการจัดกิจกรรมนักเรียน ดังนี้

1. ควรสังเกตเพื่อพัฒนาพฤติกรรมนักเรียน
2. ควรสังเกตโดยครู และ/หรือนักเรียน
3. ควรเลือกใช้เครื่องมือช่วยในการสังเกตตามความเหมาะสม
4. ควรสังเกตเป็นระยะ ๆ ระหว่างการดำเนินกิจกรรมในด้านบุคลิกภาพ ลักษณะนิสัย คุณธรรม จริยธรรมพฤติกรรมกลุ่ม ฯลฯ
5. ผลการสังเกตนักเรียนควรนำไปรู้งแต่งพฤติกรรมของนักเรียนและปรับแต่งกิจกรรมให้สนุกและน่าสนใจ

เนื่องจากกิจกรรมอิสระของผู้เรียนไม่มีการประเมินผล แต่โรงเรียนควรให้นักเรียนรายงานผล เพื่อให้นักเรียนได้มีโอกาสแสดงผลงานที่ตนเองปฏิบัติให้เกิดความชื่นชมและภาคภูมิใจ นักเรียนจะเลือกปฏิบัติกิจกรรมอิสระ เป็นรายบุคคลหรือรายกลุ่มก็ได้ ทั้งนี้ สามารถพิจารณาจากแผนการปฏิบัติงานกิจกรรมอิสระที่นักเรียนเสนอต่อครูที่ปรึกษา

9. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาของผู้วิจัย ยังไม่พบว่า มีงานวิจัยเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมอิสระในโรงเรียนมัธยมศึกษาโดยตรง แต่มีเฉพาะผลงานวิจัยเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมนักเรียนตามโครงสร้างของหลักสูตรมัธยมศึกษา ดังนี้

ปกรณั ศรีดอนไผ่ (2523) ได้ศึกษา เรื่องบทบาททางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาตามทัศนะของผู้บริหารโรงเรียน ผู้ช่วยฝ่ายวิชาการ หัวหน้าสายวิชา และครู ในเขตการศึกษา 6 โดยใช้แบบสอบถามที่สร้างขึ้นเอง ผลการวิจัย พบว่า ในด้านการจัดกิจกรรมนั้นมีปัญหา เกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจและความร่วมมือของบุคลากร การวางแผนและการประสานงานด้านการจัดการ และความเพียงพอด้านอาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์และงบประมาณ

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2525) ได้ทำการศึกษาสภาพการจัดกิจกรรมนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา ปีการศึกษา 2525 ผลปรากฏว่า

1. ปัญหาและอุปสรรคในการจัดกิจกรรมนักเรียน สิ่งที่เป็นปัญหามากที่สุด คือ ครูและนักเรียน ไม่ให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมนักเรียน รองลงมา คือ ครูผู้สอนขาดความรู้ในการจัดกิจกรรมนักเรียน ขาดบุคลากรและขาดคู่มือครู ว่าด้วยการจัดกิจกรรมต่างๆ
2. ความต้องการของโรงเรียนเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมนักเรียน โรงเรียนต้องการให้มีการประชุมอบรม สัมมนาผู้บริหาร หัวหน้าหมวดกิจกรรมและครูผู้สอนกิจกรรมมากที่สุด

ในปีต่อมา ยุพดี สีมอรุณ (2526) ได้ทำการวิจัย เรื่องปัญหาและความคิดเห็นในการสอนวิชากิจกรรมนักเรียน ในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยออกแบบสอบถามปัญหาและความคิดเห็นผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้าครูกิจกรรม และหัวหน้าฝ่ายแนะแนว เกี่ยวกับด้านบุคลากร วิชาการ สถานที่ และงบประมาณ พบว่า ทั้ง 3 ฝ่าย มีปัญหาและความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน โดยเฉพาะในเรื่องพื้นความรู้ของครูนั้น ครูส่วนมากได้ผ่านสถาบันฝึกหัดครูมาแล้วทั้งสิ้น ย่อมจะรู้จักวิธีแสวงหาความรู้ ความเข้าใจในหลักสูตรและเนื้อหาของวิชา สามารถใช้วิธีการสอนที่เหมาะสมกับธรรมชาติของวิชา กิจกรรมนั้น ๆ สามารถจัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ สติปัญญาและความถนัดของผู้เรียน และมีการรายงานผลการเรียนวิชากิจกรรมอย่างถูกต้องสม่ำเสมอ

นิพนธ์ ภูริฉาย (2528) ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง การศึกษาการบริหารหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 ในปีการศึกษา 2527 ตามทัศนะของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 2 จำนวน 247 คน เครื่องมือที่ใช้ เป็นแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเอง พบว่า ปัญหาการบริหารหลักสูตรในด้านการจัดกิจกรรมนักเรียน คือ ห้องเรียนมีจำกัดและไม่เหมาะสมในการจัดกิจกรรม การจัดกิจกรรมไม่ได้รับความร่วมมือจากครูเท่าที่ควร เพราะครู ถือว่า เป็นงานที่เพิ่มภาระนอกเหนือจากการสอน

วิโรจน์ แก้ววันเพ็ญ (2529) ทำการศึกษา เรื่อง การศึกษาปัญหาด้านกิจกรรมนักเรียนของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาของโรงเรียนรัฐบาล ในภาคใต้ จำนวน 199 คน ซึ่งดำรงตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียน ปีการศึกษา 2526 เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง พบว่า

1. ครูที่ปรึกษากิจกรรมนักเรียนไม่ค่อยมีความรู้และประสบการณ์ ด้านกิจกรรมนักเรียน ดำเนินงานด้านกิจกรรมนักเรียน ไปในลักษณะลองผิดลองถูก ไม่ค่อยได้รับความร่วมมือจากเพื่อนครูที่ปรึกษาด้วยกันและจากนักเรียน

2. วัสดุอุปกรณ์และอาคารสถานที่ ไม่เพียงพอ เป็นอุปสรรคที่สำคัญในการปฏิบัติกิจกรรมนักเรียน

3. ขาดงบประมาณสนับสนุนการจัดกิจกรรมนักเรียน

4. ขาดการบริหารงานกิจกรรมนักเรียนที่ดี มิได้จัดรูปร่างกิจกรรมนักเรียนให้ เป็นไปตามหลักการจัดรูปร่างที่ดี

ในเดือนสิงหาคม 2530 กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2530) ได้จัดการสัมมนาในระดับชาติ เรื่องหลักสูตรมัธยมศึกษาชั้น ๓ โรงเรียนเอเชียพญา โดยแบ่งการสัมมนาเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 หลักสูตร

ตอนที่ 2 วัสดุหลักสูตร

ตอนที่ 3 การนำหลักสูตรไปใช้

ผลการสัมมนา ในด้านกิจกรรมนักเรียน ผู้เข้าสัมมนา มีความเห็นว่าควรจะต้องให้มีอยู่ในโครงสร้างหลักสูตรต่อไปตามเดิมอีก อย่างน้อย 1 คาบต่อสัปดาห์ต่อภาคเรียน และควรเป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้นักเรียนเลือกเข้าร่วมกิจกรรมโดยอิสระเสรีจริง ๆ ไม่ควรเป็นกิจกรรมบังคับ เช่นทุกวันนี้ นักเรียนสามารถใช้คาบเวลานี้ทำอะไรก็ได้ ตามความถนัด ความต้องการของแต่ละคน และอย่าได้นำกิจกรรมอื่นใดเข้ามาเบียดบังเวลากิจกรรมอีก

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2532) ได้ทำการวิจัย เรื่องการวิจัย
สังเคราะห์กระบวนการหลักสูตร หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 โดยแบ่ง
การวิจัยเป็น 3 ตอน ดังนี้

- ตอนที่ 1 โครงสร้างหลักสูตร
- ตอนที่ 2 การใช้หลักสูตร
- ตอนที่ 3 องค์ประกอบที่สนับสนุนให้ครูใช้หลักสูตร

ผลการวิจัย พบว่า ในด้านโครงสร้างและเนื้อหาของหลักสูตรนั้น กิจกรรมเป็น
วิชาที่ไม่มีขอบเขตชัดเจน ไม่มีเนื้อหาสาระและหลักเกณฑ์ที่สับสน ไม่สอดคล้องกับกิจกรรมที่
กำหนดเวลา 1 ชั่วโมง ทำให้นักเรียนฝึกปฏิบัติได้น้อยมาก

จากทฤษฎี หลักการ แนวคิดและงานวิจัยดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงทำการศึกษา
เรื่อง การจัดกิจกรรมอิสระในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง
พ.ศ. 2533) ของโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร โดยมีขอบเขต ดังนี้

1. การจัดกิจกรรมอิสระ ซึ่งครอบคลุม
  - 1) การเตรียมความพร้อมในการจัดกิจกรรมอิสระ
  - 2) การดำเนินการจัดกิจกรรมอิสระ
  - 3) การประเมินผลการจัดกิจกรรมอิสระ
2. ปัญหาการจัดกิจกรรมอิสระ ประกอบด้วย
  - 1) ปัญหาการเตรียมความพร้อม
  - 2) ปัญหาด้านการดำเนินการ
  - 3) ปัญหาด้านการประเมินผล